

ЕЛІАС СИМОЙОКІ

НЕОПАЛИМА КУПИНА



КИЇВ 2022

УДК 94(480)
С37

**Видавництво «Залізний Тато» висловлює щиру вдячність
медіа-агенції «Останній Бастіон» за сприяння у реалізації
цього книжкового проекту та актуалізації сторінок сучасної
європейської історії.**



Симойоки, Еліас

С37 Неопалима купина / Симойоки Еліас; пер. з фін. Д. Ковальова. — Київ: Видавництво «Залізний тато», 2022. — 252 с.
ISBN 978-617-95054-9-2

Скільки відомих уродженців Фінляндії можете назвати не замислюючись? Певно, що це церковний реформатор Аґрикола, композитор Сибелус і маршал Маннергейм. Але ми точно знаємо, ви ніколи не чули про Еліаса Симойоки — автора цієї книги.

Збірка промов і виступів під назвою «Неопалима купина» є своєрідним одкровенням одного сільського пароха-лютеранина, котрий став ветераном кількох війн ще замолоду, а після — опальним політиком-націоналістом, чийм ім'ям лякали дітей ліберали та за відвертий прометеїзм демонізували ліваки. Тут ви знайдете палкі заклики до цілковитого знищення — дезінтеграції й фрагметації нашого спільного ворога Московії (причому автор безпосередньо доклався до цього) та хвалебні оди фінському іредентизму з одного боку, а з іншого — пристрасні проповіді вірного християнина і гучні депутатські заяви ревного патріота Фінляндії, якому болить за долю батьківщини. «Неопалима купина» не лишає осторонь нікого, бо її автор не стільки пробуджує радикальні думки, скільки висуває неприйнятні для демократичної та соціалістичної (включно з комуністичною) систем ідеї творення нового ладу тут і зараз на основі божественного закону й національної справедливости.

Книга є першою ластівкою з серії, яку ми сміливо назвали Рах Fenno-Ugrica. Вона розрахована на широке коло читачів, особливо тих, хто цікавиться історією Фінляндії, фінським національним рухом та ідеологією фінського націоналізму.

УДК 94(480)

ЗМІСТ

До українського читача	5
Передмова	14
Еліас Симойокі — хто він?	18
1. Чи пам'ятаєш ти?	43
2. Світанок Фінляндії	47
3. Я вірю в прийдешню велич Фінляндії	59
4. Наша воля	66
5. Революція в серцях нашого народу	68
6. «Мир на землі»	73
7. Фінляндії ще не було — Фінляндія ще попереду	78
8. У свято пам'яти	88
9. З ясними очима	94
10. Господній виноградник на Півночі	98
11. Християнська любов до племінних братів	105
12. Назустріч бурі	111
13. Нам не можна забувати!	120
14. Терновий вінець Карелії та Інгрії	126
15. «Ваша завтрашня перемога зробить Фінляндію великою!»	131
16. Ми віримо в майбутнє	139

17. Країна вітрів	142
18. Одного дня Карелія стане вільною!	149
19. В обороні фінського університету	154
20. Перед обличчям Батьківщини	157
21. Обличчя нової молоді	166
22. Шлях молоді	172
23. «Ніхто з тих, хто кладе свою руку на плуга й назад озирається, не надається до Божого Царства!»	178
24. Вимоги до нашої національної честі	184
25. Шлях самозречення	192
26. Небезпека з неба	195
27. Боротьба проти більшовизму	206
28. Зовнішня політика Фінляндії	214
29. Пам'яті Артура Сірка	222
30. Уже чутно наближення прийдешньої війни	226
31. Слабкість національної оборони Фінляндії	231
32. Обіцянка на майбутне	236
33. Молодь, яка ще досі вірить у життя	240
34. Чоловіки Визвольної війни	242
35. Кризь міжусобиці	246

До українського читача

Шановний читачу! У ваших руках переклад книжки, яка мала всі шанси опинитися в забутті, залишитися справжнім писаним реліктом історії. Проте дивом чи, може, завдяки Божому Провидінню побачила світ, діставшись неушкодженою до наших днів. Головною причиною того є її автор, чия постать, а надто згадки про неї, після Другої світової війни у Фінляндії була під забороною. Відтак усі статті, відозви, листівки й записи промов Еліаса Симойоки зазнали різкої цензури з боку тогочасної фінляндської влади, яка догоджала країнам-переможцям, здебільшого ССРСР.

Новий устрій, встановлений ними після завершення шестирічного міжконтинентального войовища, категорично запанував і на теренах Суомі. Більшовицькій Москві за згодою демократичних Лондона і Вашингтона на десятиліття вдалося сформувати в Гельсінкі лояльний до себе режим — спершу на чолі з президентом Юго Кусті Паасікві, якого згодом замінив Урго Калева Кекконен, який до моменту руйнації «залізної завіси» виявляв і поборював так званих внутрішніх фашистів із-поміж колишніх націоналістів, фронтовиків, опозиційно налаштованих інтелектуалів чи інших, неугодних Кремлю осіб. Щоправда, тривале повоєнне 45-річчя позначилося у Фінляндії відверто політичним «полюванням на відьом», вплинувши на ментальний стан сучасної фінської нації.

Еліас Симойоки уникнув такої долі. Він прожив коротке, але достоту гідне життя, полігши на кризі Ладозького озера від кулі невідомого снайпера з лав Червоної армії. Командир полку, у якому служив Симойоки, сказав тоді, що якби мав із собою фінський прапор, то обов'язково накрив би ним тіло Еліаса — вірного сина Великої Вітчизни. Він закінчив свій земний шлях Героєм, про яких сам неодноразово говорив у проповідях

і виступах перед молоддю. А його постать залишилася в історії славетною сторінкою борця із «червоною чумою». Побратими й послідовники пізніше згадували, що в миті напруження в очах Еліаса Симойокі палало вогнем полярне сяйво, ніби закликаючи земляків не залишатися осторонь долі Батьківщини й усіляко сприяти розбудові фінської Фінляндії, навіть після його смерти.

Син настоятеля лютеранської парафії, він із дитинства був навчений шанувати традиційний лад, успадкований від предків. Родина, Церква й Держава були для нього невіддільними частинами (наріжним каменем) усього суспільного життя. Власне, завдяки батьківському вихованню з юного сільського хлопчика, натхненного героїчною минувиною рідної землі, виріс палкий ідеаліст-романтик, вправний оратор, який повстав проти ворога внутрішнього й зовнішнього, ставши справжнім борцем за соборну й самостійну Суомі.

У добу неспокоїного міжвоєнного двадцятиліття Еліас Симойокі був одним із небагатьох, за ким з ентузіазмом ішла фінська молодь, бачивши в ньому національного Прометея. І не дарма! Адже він проповідував оновлену Ідею Нації, у якій вдало поєдналися Христове вчення, заповіді будителів-фіноманів ХІХ ст., тогочасний антикомунізм і, найголовніше, ненависть до всього московського. Показово, але Еліас Симойокі навіть сформулював влучне гасло цього синкретизму — «*Проти диявола та москаля!*» (фін. *Pirua ja ryssä vastaan!*), ним тривалий час користуватимуться всі без винятку націоналісти Фінляндії. Самого ж автора злостивці з лівого й ліберального таборів прозвали «Апостолом ненависти» (фін. *Vihan apostoli*), чим лише підігрівали цікавість молоді до його особи, ідей і виступів-проповідей.

Біографи не дарма намагаються порівнювати Еліаса Симойокі з іншими харизматичними постатями того буремного періоду — Корнеліу Зеля Кодряну чи Хосе Антоніу Прімо де Ріверою. А все тому, що він також ставив за мету не лише розпалити в юних серцях націоналістичне полум'я, але й спонукати міську молодь Суомі добровільно полишити так звану зону комфорту, гартуючи тіло й дух, бути готовими до прийдешніх великих змін

в ім'я Всевишнього й Вітчизни. Цих людей, які на відміну від однопітків із Німеччини, Франції, Італії та Великої Британії не були «втраченим поколінням», об'єднував потужний ідеалізм і жага до національної справедливості. Хоча вони не були ні фашистами, ані нацистами в буквальному розумінні, як то намагалася показати преса, а проте несли горде тавро реакціонерів — збурювачів громадського спокою, бо всіляко заважали землякам зростати в швидкоплинних матеріальних благах і примножувати марнотратну розкіш, пропагуючи відмову від споживацтва й сповідуючи повернення до традиції, де скромність у всьому — одна з головних чеснот. Це дуже непокоїло лібералів і злило соціалістів із комуністами.

Підперезані мечем і зі Святим Писанням у руках Еліас Симойкі і йому подібні національні будителі першої половини ХХ ст. також воліли знести до основи панівну парламентську демократію в себе вдома. Замість неї пропонували створити таку державну систему, де найвищими цінностями будуть усебічний добробут згуртованого довкола Ідеї Нації жертвовного народу й божественний лад. Не дивно, що післявоєнний мир для них однозначно був своєрідним перепочинком, установленим на угоду різним політиканам і партократам, за якою неодмінно настане нова кривавіша війна, яку треба зустрічати з піднятим забралом у всеозброєнні.

Еліас Симойкі, не соромлячись, на майже кожному велелюдному виступі закликав земляків до братерської єдності, хоробрості й жертвовності — тобто до найкращих людських рис, які проявляються у величній миті війни, які він сам колись запізнав, та які в мирний час з-поміж фінляндців не мали особливого попиту. Він переконував їх у тому, що коли фінська молодь добровільно встає під національні прапори, то все, чого вона тепер потребує, — це вірити, слухатися і боротися. На його думку, голос крові запрошує багатьох молодих людей до бойовища в нових формах і змістах, без остраху й сумніву спонукає віддавати все й лягати на вівтар Батьківщини, яка для них мусить бути вищою за будь-який закон. А позаяк усі ті країни Еліаса Симойкі, які вірять у єдиного великого Бога, неодмінно повірять і в єдину

Велику Фінляндію та її велике майбутнє, наближаючи день її появи власними відповідними вчинками.

Таке своєрідне злиття християнства й націоналізму було продиктовано обставинами, що склалися в Суомі після 1917 року. Здобута в горнілі революції та кількох війнах фінляндська державна самостійність постала перед загальною невизначеністю суспільства, пошуками внутрішньо- й зовнішньополітичних орієнтирів, духовною апатією, економічною руїною, інтелектуальною фрустрацією, трагедією потрапляння братніх карельського й інгерманландського народів у совєцьке ярмо, новою можливою загрозою вторгнення московитів зі сходу. Спираючись на Святе Письмо й настанови попередників-фіноманів, дієві ліки проти всіх цих недуг запропонував Еліас Симойокі, який відчув їх на собі сповна. Він поставив собі за мету пробудити фінів як достоту вільну європейську націю, щоб потім звільнити з-під окупації сусідні Карелію та Інгрію, збудувавши разом із ними Велику Фінляндію. Це пробудження мало бути як політичним, так і релігійним. За його словами, Суомі існує тільки з благодаті Господа, тому Закон Божий завжди стоїть перед рукотворним законом людини. У разі, якщо людський закон допускає знищення божественного устрою і добробуту народу, то йому аж ніяк не варто підкорятися, але відкидати, як згнилий овоч, і писати новий, гідніший, який достоту відбиває національні прагнення. Він неодноразово наголошував, що ненависть виправдана, коли вона служить меті любови й добру — відтак і Бог є добрим до тих, хто виконує Його волю і закон, але нещадний до зла. Певно, що Еліас Симойокі відчував себе зняряддям у руках Всевишнього. Але йому не була властива жорстокість, лише суворе ставлення до поневолювачів і загарбників із московського Кремля.

Як ідейний натхненник хрестових походів проти більшовиків, також закликав фінляндський уряд розірвати мирні угоди з ССРСР, завершивши визволення карелів та інгерманландців. Для нього, сина священника, що став сільським парохом, боротьба з комунізмом була сенсом життя — давався взнаки особистий досвід близького спілкування з послідовниками марксизму-ленінізму.

1919 року полк фінів-добровольців, у лавах якого перебував Еліас Симойокі, опинився в оточенні Червоної армії на теренах сучасної Республіки Карелія. Потім було кілька місяців полону й чекістських допитів у Петрограді. Та доля поставилася до нього прихильно, давши змогу втекти із в'язниці й пішки дістатися міста Війпурі (нині — окупований московитами Виборг). Про ті події сьогодні мало що відомо, адже Еліасу Симойокі не було прищеплено публічне вихваляння власного героїства.

А проте, йому вдалося дивним чином спричиняти в парафіян плач від своїх потужних проповідей, проникливо змальовуючи нещастя, які спіткали братні фінам народи (включно з ерзянами, мокшанами, вепсами тощо) по той бік східного кордону. Однак, не тільки їх. Не буде перебільшенням уточнення, що у Фінляндії саме цей парох-антикомуніст став викривачем злочинів сталінського режиму і в окупованій більшовиками Україні. 1933 року, коли український народ конав від Голодомору, Еліас Симойокі першим із трибуни фінляндського парламенту не лише наводив жахливу статистику жертв, але й прямо вказував, буквально поіменно, хто був причиною трагедії, навмисно організованої комуністами. Тодішня влада Суомі, розуміючи гострість ситуації, вважала за необхідне залишитися безмовним спостерігачем цього геноциду й ніяк на неї не реагувати.

Відвертий, непохитний і послідовний у громадсько-політичній сфері, Еліас Симойокі демонстрував такі ж якості в буденному житті, поза парламентом, партійними з'їздами чи маніфестаціями. За спогадами друзів і побратимів, маючи велике серце, із доброзичливістю і великодушністю він допоміг уникнути скрути багатьом краянам-власникам дрібних ферм, особисто роздававши одяг тим, хто його найбільше потребував. Ідеолог Великої Фінляндії зовсім не дбав про власне збагачення або ж гроші, ніколи не прагнув набути високого соціального статусу чи економічної вигоди. Але вважав за необхідне вчиняти по-християнськи повсякчас і будь-чим допомагати ближньому.

Усупереч тому, що своїми промовама й виступами він постійно перевиряв межі свободи слова тієї доби, сильною стороною

його багатогранної особистості було вміння надихати людей на вчинки. Про це свідчать дві конкретні історичні події:

1) У липні 1930 року майже 5000 фінських націоналістів підтримали мирний марш понад 10 000 селян у середмісті Гельсінкі з вимогою побороти «розгул комунізму» в країні. Учасники демонстрації, натхненні промовами Еліаса Симойокі й підтримані громадськістю, фактично продемонстрували урядовцям войовничість і готовність за потреби змінити владу завдяки перевороту. Відтак найвище політичне керівництво Суомі змушене було піти на поступки. Спершу на законодавчому рівні заборонили комуністичну ідеологію та діяльність комуністичних організацій. Пізніше підтримали пропозицію Еліаса Симойокі викладати в школах теорію Великої Фінляндії, щоб прищепити юнацтву месіянську ідею.

2) На початку березня 1932 року не менш як 7000 озброєних націоналістів підняли заколот, осердям якого стало село Мянсяля на північ від столиці. Учасники мали на меті повалити чинний режим у країні, лояльний до поборників марксизму-ленінізму, встановивши власну тимчасову (приблизно на рік-два) диктатуру. З-поміж ініціаторів та ідейних натхненників повстання був Еліас Симойокі. Але цього разу громадськість стала на бік законно обраного уряду, чим рішуче скористалася влада. Силами державного добровольчого військового формування заколот придушили за три дні, унаслідок чого у вуличних боях полягло 150 націоналістів і 50 бійців проурядових сил. Організаторів затримали й позбавили волі на 12 місяців. Еліас Симойокі уникнув арешту, оскільки на той час був вимушений проводити інспекцію своєї парафії за наказом керівництва Євангелічно-лютеранської Церкви Фінляндії.

На загал його палкий патріотизм чи радше холодний, як сталь, націоналізм, немов медаль, мав дві сторони: любов до Батьківщини й відданість нації з одного боку, ненависть до її східних ворогів — з іншого. І саме цю аксіому хотів закарбувати в умах усіх фінів. Він не сумнівався в законності свого вчення, яке опоненти вважали надто радикальним і недоречним на тлі налагодження добрих (майже партнерських) фінляндсько-совецьких відносин

Можна з упевненістю стверджувати, що Еліас Симойокі чи не єдиний серед громадсько-політичних діячів Суомі першої половини ХХ ст., хто прагнув виховати дисципліновану, національно зорієнтовану, вільну від класових чи партійних відмінностей, здорову фізично, морально й духовно молодь, яка була б готова пожертвувати своїм життям заради Великої Фінляндії. Задля цього влаштував табори, де учасники вчилися військовій справі, пізнавали історію рідного краю в польових умовах, співали патріотичних пісень, декламували вірші поетів-романтиків, вивчали філософські твори (від античних класиків до сучасних). Він хотів підготувати юних фінів до майбутніх труднощів і випробувань, настання яких їхні батьки відмовлялися помічати, водночас позбавивши морального занепаду, завданого лібералізмом і лівими ідеологіями. Не всі розуміли його ідеї, не до всіх доходили його слова. А старше покоління, яке встигло прислужитися Московії, хоч і царській, бажало за краще мати з нею «поганий мир». Однак йому вдалося запалити своїх численних послідовників великою фінською волею до боротьби, яку багато хто критикував як не-реалістичну, жалюгідну чи зовсім небезпечну, але яка виявилася необхідною у важкі 105 днів вогненної зими 1939-1940 років.

Прометеевий вогник пароха із сільської глушини зміг дати силу нечисельному північноєвропейському народові порозумітися, забути старі образи й суперечки, стати гуртом до оборони на захист Вітчизни проти совєцького агресора. Це історичне значення постаті Еліаса Сімойокі, визнане не тільки його шанувальниками й опонентами у ХХ ст., але й дослідниками й політиками вже у ХХІ ст. Ціна, яку він заплатив за національну єдність і примирення, була надто високою. Проте він не приховував, що готовий віддати все заради великої мети — життя. Власне, свідченням цього і є збірка «Неопалима купина». На її сторінках автор відверто й щироросердно зізнається в любові до всього фіно-угорського племені, роз'єданого державними кордонами, але об'єданого духовно невидимим ланцюгом мовно-культурної, а головне — кровної спорідненості. Еліас Симойокі мріяв і сподівався стати очевидцем знаменної події — появи Великої Фінляндії «від моря до моря».

Цього не відбулося з відомих усім нам причин. Але від того його постать є не менш легендарною за маршала Маннергейма. Нам же залишається лише вчитуватися в кожен рядок, дивуватися його ідеям, намагатися досягнути їх і вчитися в цього славетного сина Суомі.

*Денис Ковальов,
кандидат історичних наук (PhD),
засновник Центру дослідження Фінляндії*

ЕЛІАС СИМОЙОКІ

НЕОПАЛИМА КУПИНА

Переклад з фінської *Денис Ковальов*
Головний редактор *Дмитро Савченко*
Керівник проекту *Ірина Голуб*
Редактор *Аліна Бутенко*
Верстка *Олена Бідненко*
Обкладинка *Ольга Рабодзей*

Підписано до друку 20.01.2022.
Формат 60x84 ¹/₁₆.
Тираж 500 прим.

ФОП Голуб І.О.
Свідоцтво про державну реєстрацію ДКН[№]7050
від 12.03.2020
Видавництво «Залізний тато»
Свідоцтво про державну реєстрацію
ДК [№]5257 від 15.12.2016 р.
zaliznyitato.org.ua